

Migranș

www.milvus.ro

Țirgu-Mureș

Volumul X, nr. 2 • Iulie 2008

Vipera de fâneată (*Vipera ursinii rakosiensis*), redescoperită recent în Transilvania • Foto: Sos Tibor

Date suplimentare ale distribuției herpetofaunei în Dobrogea

Dobrogea a fost și rămâne paradisul herpetologilor români. Nu te poți numi herpetolog dacă nu ai colindat acest "hot spot" al herpetofaunei din România. ■ pag. 2

Date suplimentare ale distribuției herpetofaunei în Dobrogea

Sos Tibor, Daróczi J. Szilárd

Dobrogea a fost și rămâne paradisul herpetologilor români. Nu te poți numi herpetolog dacă nu ai colindat acest "hot spot" al herpetofaunei din România. Contradictoriu! este că distribuția amfibienilor și reptilelor din această zonă nu este în totalitate cunoscută și zona, posibil, încă ne rezervă o mulțime de surprize herpetologice. Din păcate, ca și consecință a activităților umane întotdeauna egoiste, aceste specii apar insular în zonele neatinse sau puțin afectate de om. Cea mai afectată zonă din acest punct de vedere pare centrul Dobrogei. În acest scurt material dorim să prezentăm datele adunate de noi în cadrul unor cercetări ornitologice. De obicei herpetologii sunt încă atrași de zonele populare ca M-ții Măcin, Pădurea Babadag, Histria, sud-vestul Dobrogei, etc. Ca rezultat al acestui alt tip de abordare, pe lângă datele reconfirmate, în cazul unor specii prezentăm și date noi din locuri neatrăgătoare pentru herpetologi. Însă prezentăm noi date și din zone aprig cercetate herpetologic. Datele sunt în majoritate adunate în 2007, dar însumăm date și din turele din anii 1993, 1997, 2001, 2003, 2004 și 2005.

Amfibieni, sunt restricționate la zonele umede, astfel numărul speciilor de amfibieni crește spre nordul Dobrogei. De sub această regulă speciile stepice ca broasca râioasă verde și cele iubitoare de căldură ca brotăcelul prezintă o mică abatere, dar care sunt re-

stricționate la prezența locurilor de reproducere. În zonele neatinse de pe malul Mării Negre încă persistă populații mari de broaște de pământ brune și verzi (de ex. în Vadu, Histria). Este interesant faptul că aceste specii se reproduc și în ape salmastre. Cea mai răspândită specie în Dobrogea pare broasca de apă mare, însă posibil că numărul broaștelor râioase verzi egalează sau chiar depășește această specie. Mai rar apare și specia hibridă și cealaltă specie mamă chiar și în zona continentală a Dobrogei. Lângă Măcin am observat un interesant exemplar de hibrid al broaștelor verzi de apă care era brun.

Însă Dobrogea este teritoriul reptilelor. Unele specii cu distribuția sudică și estică aici se află la hotarul nordic sau vestic al distribuției lor. Cea mai răspândită specie de țestoasă de uscat este țestoasa dobrogeană sau cu capac. Apare și în zone mai neobișnuite ca de exemplu pe dunele de nisip de pe grindul Chituc. În sudul Dobrogei țestoasa lui Hermann (numele de țestoasă bănațeană și-a pierdut valabilitatea odată cu relatarea speciei din Dobrogea) trăiește în aceeași tipuri de habitate cu țestoasa dobrogeană (un alt nume care poate cauza neînțelegeri). Țestoasa lui Hermann a fost relatată din această zonă încă de la începutul secolului douăzeci, dar reconfirmarea speciei în literatură este recentă (2001). Apariția speciei în această zonă nu este neașteptată, fiindcă populațiile din Bulgaria a speciei ajung în apropierea graniței cu România. În 2007 am avut plăcerea de a întâlni specia la Canaraua Fetii. Două exemplare au arătat caracteristici mixte între cele două specii de țestoase de uscat, dar au fost identificate tot aparținând de țestoasa lui Hermann. La aceste

exemplare interesant era faptul că pe lângă scuturile doar parțial împărțite, au prezentat tuberculi caracteristici țestoasei dobrogene sau cu capac.

Țestoasa de apă europeană apare și în partea continentală a Dobrogei. Căile folosite de specie sunt apele curgătoare, doar poate înainta și prin zone fără apă. Probabil că în perioade secetoase specia doarme un fel de somn de vară. Specia apare și în ape salmastre. Pe baza observațiilor noastre putem concluziona că șopârlița de frunzar apare în majoritatea pădurilor de stejar. Cu toate că gușterul este o specie de șopârlă răspândită în Dobrogea, distribuția subspeciilor este departe de a fi cunoscută. Pe baza datelor din literatură și a observațiilor noastre prezentăm o hartă preliminară a distribuției subspeciilor de gușter. La fel nu cunoaștem nici distribuția gușterului vărgat (vezi hartă). Specia a fost deseori observată în zona minelor de suprafață active sau părăsite. Șopârla de câmp dobrogeană a fost propusă ca subspecie (*Lacerta agilis euxinica*), dar în lumina noilor cercetări forma este considerată ca aparținând de *L. a. chersonensis* reprezentând forma brună a acestei subspecii. Culoarea poate fi rezultatul acomodatăiei la dunele de nisip.

Anul trecut (2007) a fost un an norocos. Am întâlnit balaurul, dar nu l-am ucis ca Sf. Gheorghe. Exemplarul de 1.28 m l-am găsit în albia unui râu în Cheile Dobrogei. Se pare că această locație este una nouă pentru specie. Cea mai apropiată localitate cunoscută fiind Gura Dobrogei. Însă viitorul speciei este incert în zonă, locul fiind asaltat în weekenduri de turiști gălăgioși și deseori agresivi cu elementele herpetofaunistice. O piele de balaur năpărlită a fost găsită la baza Culmii Pricopan, în

m-ții Măcin dovedind continuitatea speciei în această zonă. Cu șarpele de alun ne-am întâlnit la fel într-un loc interesant pentru specie: pe grindul Chituc la Vadu. Tot ocolind habitatele viperei cu

corn, cu această specie nu am avut noroc. Două piei năpârlite au fost găsite în Greci și în Pădurea Babadag, două locuri cu vipere binecunoscute. Pielea viperei din Greci aparținea unui exemplar ju-

venil, deci este vorba de o populație reproductivă.

Să sperăm că turele viitoare în Dobrogea o să ne bucure cu rezultate la fel de interesante ca și cele de până acum. ■

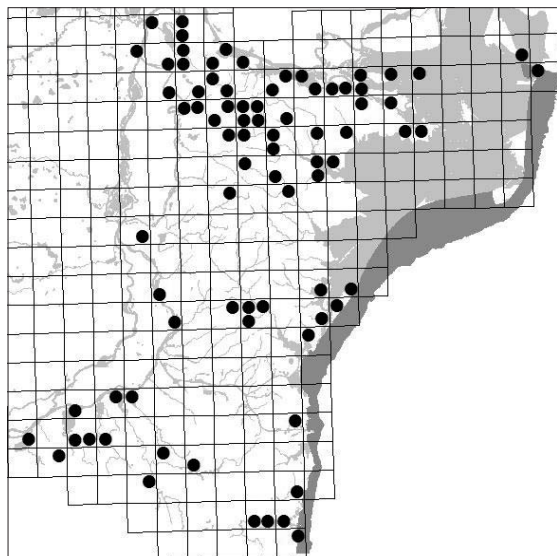

Figura 1. Localizarea localităților cercetate în pătrate UTM de 5x5 km.

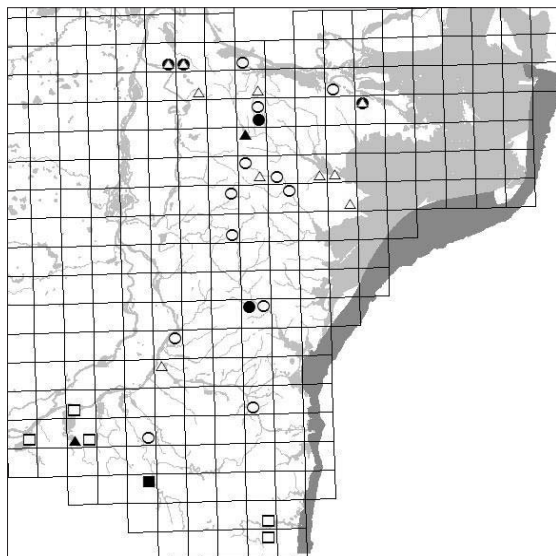

Figura 2. Distribuția subspeciilor gușterului (*Lacerta viridis viridis* și *L. v. meridionalis*) în Dobrogea (*L. v. viridis*: punct alb – literatură, punct negru – datele noastre; *L. v. meridionalis*: pătrat alb – literatură, pătrat negru – datele noastre; 2 subspecii sau forme de tranziție: dreptunghi alb – literatură, dreptunghi negru – datele noastre)

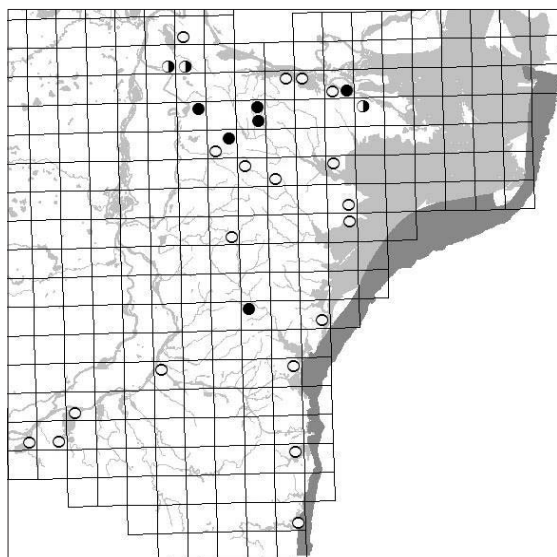

Figura 3. Distribuția gușterului vărgat (*Lacerta trilineata dobrogica*) în Dobrogea. Date preliminare (punct alb – literatură, punct negru – datele noastre, punct alb-negru – localități reconfirmate).

Specie/Cod de localitate		Localitate	Cod
1. Triton dobrogean (<i>Triturus dobrogicus</i>): 55	14. Șopârlă de frunzar (<i>Ablepharus kitaibelii stepaneki</i>): 5, 7, 13, 15, 36, 43, 49, 58, 59, 69, 76	Județul Tulcea	
2. Izvoarăș cu burtă roșie (<i>Bombina bombina</i>): 5, 55, 61	15. Șopârlă de nisip (<i>Eremias arguta deserti</i>): 61, 62, 62'	Aghighiol	43
3. Broască râioasă brună (<i>Bufo bufo</i>): 8, 14	16. Gușter (<i>Lacerta viridis</i>): 16, 17, 18, 27, 29, 32, 33, 38, 39, 42, 43, 46, 47, 49, 55, 59, 73, 74; <i>L. v. viridis</i> : 5, 7, 13, 34, 36, 58, 69; <i>L. v. meridionalis</i> : 39, 69, 76	Alba	34
4. Broască râioasă verde (<i>Bufo viridis</i>): 5, 7, 9, 21, 70, 74, 75	17. Gușter vârgat (<i>Lacerta trilineata dobrogica</i>): 5, 7, 21, 27, 28, 33, 34, 36, 38, 58	Atmagea	46
5. Broască săpătoare brună (<i>Pelobates fuscus</i>): 13, 26, 55, 61, 62	18. Șopârlă de câmp (<i>Lacerta agilis chersonensis</i>): 42, 61, 62	Babadag	49
6. Broască săpătoare verde (<i>Pelobates syriacus balcanicus</i>): 55, 61, 62	19. Șopârlă de zid (<i>Podarcis muralis</i>): 69	Balabancea	32
7. Broțâcel (<i>Hyla arborea</i>): 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 13, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 37, 46, 49, 55, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 68, 69, 70, 74	20. Șopârlă de stepă (<i>Podarcis tauricus</i>): 5, 6, 7, 13, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 55, 57, 58, 59	Beștepe	36
8. Broască mare de lac (<i>Pelophylax ridibundus</i>): 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 20, 22, 26, 27, 33, 41, 42, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81	21. Balaur (<i>Elaphe sauromates</i>): 7, 58	Căprioara	31
9. Broască mică de lac (<i>Pelophylax kl. esculentus</i>): 5, 58, 74	22. Șarpele lui Esculap (<i>Zamenis longissimus</i>): 31, 69, 70	Cardon	11
10. Broască roșie de pădure (<i>Rana dalmatina</i>): 14, 46, 52	23. Șarpe râu (<i>Dolichophis caspius</i>): 7, 13, 15, 28, 29, 30, 41, 55, 69	Carcaliu	12
11. Țestoasă de uscat dobrogeană (<i>Testudo graeca iberica</i>): 6, 7, 12, 13, 27, 29, 32, 33, 34, 36, 40, 41, 43, 55, 58, 59, 61, 62, 69, 75, 76	24. Șarpe de alun (<i>Coronella austriaca</i>): 5, 7, 13, 49, 62	Cerna	29
12. Țestoasa lui Hermanni (<i>Testudo hermanni boettgeri</i>): 69	25. Șarpe de casă (<i>Natrix natrix</i>): 4, 7, 8, 10, 11, 13, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 37, 44, 45, 49, 53, 55, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 68, 69, 70; <i>N. n. persa</i> : 7, 58, 69	“Cetățuia”	14
13. Țestoasă de apă (<i>Emys orbicularis</i>): 5, 11, 26, 55, 58, 59, 61, 62, 65, 69	26. Șarpe de apă (<i>Natrix tessellate</i>): 55, 61	“Denis Tepe”	42
	27. Viperă cu corn (<i>Vipera ammodytes montandoni</i>): 13, 49	Florești	33
		Gârvan	3
		Gorgova	25
		Greci	13
		Grindu	2
		Hamcearca	30
		Horia	39
		I.C.Brăteanu	1
		Isaccea	10
		Iulia	41
		Izvoarele	40
		Jijila	6
		Luncavița	8
		Mahmudia	37
		Malcoci	21
		Maliuc	24
		Măcin	5
		Mineri	19
		Mircea Vodă	38
		Mireasa	57
		Murighiol	44, 45
		Nalbant	35
		Nifon	15
		Nufăru	23
		“Pricopan”	7
		“Priopcea”	28
		Partizani	22
		Rândunica	42
		Revărsarea	9
		Slava Cercheză	47
		Slava Rusă	52
		Smârdan	4

Broasca de lac mică (*Rana kl. esculentus*). Varianta brună a hibridului - Foto: Tibor Sos

Somova	17, 18
Sulina	26
Telița	16
Topolog	51
Tulcea	20
Turcoaia	27
Valea Teilor	33
Victoria	36
Zebil	48, 50
Județul Constanța	
23 August (Unirea)	77
Albești	78, 79
Băneasa	70
Bugeac	68
“Canaraua Feti”	69
Cheia	58
Chituc	62
Corbu	64
Dumbrăveni	76

Dunărea	56, 63
Goruni	73
Gura Dobrogei	60
Hârșova	53
Histria	55
Ion Corvin	71
Limanu	80
Negrești	75
Oltina	65
“Periboina”	62’
Petroșani	74
Rasova	67
Târgușor	59
Techerghiol	72
Topalu	54
Vadu	61
VamaVeche	81
Vlahi	66

Notă: Locațiile puse între ghilimele sunt toponime, fiind folosite în cazul locurilor de investigare aflate la distanțe mari de localități.

Balaurul de la Cheia (*Elaphe sauromates*) • Foto: Attila K. Sándor

La 13 septembrie 2007, respectiv 30 aprilie 2008, Nagy Attila a găsit câte un exemplar de dihor de stepă (*Mustela eversmanni*) călcat de mașini pe șoseaua dintre Comloșu Mare și Comloșu Mic (TM). Aceste observații au o semnificație faunistică considerabilă, deoarece sunt primele date

asupra prezenței speciei în regiunea panonică a României, cunoscute până acum numai din Dobrogea și din partea sudică a țării. ■

Inelări și regăsiri recente

Organizația noastră a primit informații de la Kelemen L. despre o barză albă (*Ciconia ciconia*) cu inel din Slovacia, care a fost găsită de către Bajka Gy. și Bajka D. la data de 24 iunie 2007 lângă localitatea Reci (CV - 45°50' N / 25°55' E). Barza a fost găsită moartă în urma electrocutării și purta pe picior un inel cu inscripția “SLOVAKIA C 1431”. De la centrala de inelări a acestei țări am aflat, că pasărea a fost inelată ca pui în cuib de către Josef Kraus la data de 29 iunie 2004 în localitatea Lúčky (regiunea Michalovce - 48°45'00" N / 22°02'00" E) din Slovacia de Est.

Distanța dintre locul inelării și cel al regăsirii a fost de 1090 km iar timpul parcurs de la inelare până la recapturare de 2 ani, 11 luni și 26 de zile. Direcția de zbor 115,99° în direcție est-sud-est.

Această regăsire confirmă faptul că, o parte dintre păsările imature vin înapoi anual și poposesc în diferite regiuni ale continentului european, însă fără să cuibărească. ■

La data de 30 septembrie 2007 Botoș A., Nagy A. și Petrovici M. la pescăria din Cefa (BH - 46°54'29.79" N / 21°40'55.32" E) au identificat o lebădă de iarnă (*Cygnus cygnus*) în penaj de adult și care purta un inel de gât galben cu inscripția “3R03”. Pasărea înota împreună cu câteva ex. de lebădă de vară și avea un comportament normal. Pe parcursul anului 2006 la eleșteele din Biharugra (Ungaria) aflată la doar 3 km distanță de pescăria Cefa, inelul acestui exemplar a fost citit de mai multe ori. Astfel se cunoștea deja că pasărea a fost marcată la

continuare în pag. 6

În următoarele dorim să vă prezentăm câteva observații referitoare la noi apariții în interiorul țării al eretelui alb (*Circus macrourus*).

3 noiembrie 2007, M-ții Călimani, lângă vf. Pietrosul, Nagy A. A. și Bartha L. au observat un exemplar mascul adult.

5 aprilie 2008 lângă localitatea Călărași de lângă Turda (CJ) Hegyeli Zs. și Aczél-Fridrich Zs. au identificat un alt masul adult.

29 aprilie 2008 lângă satul Scăricica (NT) Daróczi J. Sz a identificat o femelă în penaj de adult.

La data de 9 aprilie 2008 pe Insula Sahalin Kelemen A. M., Monoki Á. (HU) și Papp T. au observat un exemplar de fugaci mare (*Calidris canutus*) care năpârlea din penajul de iarnă în cel de vară. Fugaciul mare este o specie rară în România, care cu siguranță apare mai regulat pe litoralul Mării Negre decât reiese din datele aflate la dispoziția noastră. K.A. M. ■

La data de 17 noiembrie 2007 pe elestele de la Iernut (MS) Daróczi J. Sz. și Gyékény G. au observat un exemplar tânăr de rață neagră (*Melanitta nigra*). La început pasărea înota și se scufunda în compania unui cufundar polar și a unui cufundar mic, după care s-a alăturat unui grup răzleț de rațe (rațe catifelte, rațe de ghețuri și rațe cu cap castaniu). Pe perioada observației se scufunda foarte des și prezenta o afinitate vizibilă față de zonele cu apă mai adâncă. Pasărea a stat un timp mai îndelungat pe acest lac, fiind văzut astfel în zilele următoare de către mai mulți ornitologi.

Rața neagră este una dintre cele mai rare rațe nordice care apar la noi.

D.J.Sz. ■

continuare din pag. 5

data de 20 august 2004 în Polonia (lângă lacul Ożarów, Łódz voiv - 51°09' N / 18°30' E) de către R. Włodarczyk și S. Czyz ca pui de sex masculin. Probabil că tot acest exemplar a fost observat de către Petrovici M. și la data de 21 iunie 2007, când la pasărea care zbura la distanță mare nu s-a reușit citirea inelului de gât. ■

La 9 aprilie 2006 Daróczi J. Sz. a inelat la Târgu Mureș (46°33'24 N / 24°33'41) o femelă adultă de gugustiuc (*Streptopelia decaocto*) cu numărul de inel M 001752. Între timp, după inelarea păsării, seria inelului a mai fost citită de

cel puțin douăzeci de ori cu ajutorul binocului în locul capturării sau la o distanță de maximum 70 m de acesta. Astfel putem considera recaptură locală (loco) regăsirile de după 1 an și o lună, respectiv cel de 1 an și patru luni. Ultima dată pasărea a fost văzută în pereche la 22 iunie 2008 la doar 15 m de la locul inelării. Timpul parcurs între data inelării și cel al acestei ultime regăsiri a fost de 2 ani, 2 luni și 13 zile. Și acest caz vine să susțină faptul, că majoritatea gugustiucilor care cuibăresc în orașele mari rămân fideli locurilor de reproducere pe întreaga perioadă a anului, fiind o specie cu adevărat sedentară. ■

Colonie de liliac cărămiziu în orașul Tg.-Mureș

Kecskés Attila

În vara anului 2006 am fost solicitată la clinica de oncologie din Târgu-Mureș pentru a găsi o soluție la o problemă neobișnuită: un număr de lilieci au ieșit din pod și au intrat în diferite coridoare și saloane provocând panică printre bolnavi și personalul spitalului. Animalele nu au găsit probabil calea de ieșire în liber pentru a se putea hrăni și au încercat să intre înapoi în pod. De regulă lilieci folosesc aceeași crăpătură, gaură, deschidere de geam sau de ușă atât pentru întoarcere cât și pentru ieșire. Așadar, ieșind prin deschiderea îngustă la partea de sus a ușii de pod închisă incorect, încercau să intre înapoi tot acolo. Însă întoarcerea era mai grea, fiindcă necesita o manevră neobișnuită, imposibil de efectuat de către lilieci. Astfel cei care nu s-au pierdut prin labirinturile coridoarelor și

saloanelor clădirii s-au îngrămădit pe partea de sus a ușii. După ce am prins toți liliecii și i-am eliberat în podul clădirii, ne-am dat seama că podul clinicii de oncologie adăpostește cel puțin un număr de 300 exemplare de liliac cărămiziu (*Myotis emarginatus*), specie rară și periclitată la nivel european. Totodată, după mărimea coloniei ne-am dat seama că acesta este cea de a doua ca mărime din țară dintre cele cunoscute. Întâmplarea a avut loc întocmai la mijlocul iusteriei de gripă aviară, după ce un număr mare de poduri au fost închise cu plase de sârmă pentru a ține la distanță porumbeii. Lilieci nu puteau trece de această plasă, astfel am schimbat plasa de sârmă cu scânduri orizontale așezate paralel la distanță de 2 degete una de alta. În acest an problema a fost rezolvată cu ajutorul acestor scânduri subțiri și cu un lacăt pe ușă de pod. Însă în 2007 problema a reapărut. De data aceasta nu am găsit răspuns la întrebarea de ce au încercat să iasă din nou, dar ne-am dat seama că s-au strecurat pe o ieșire de salvare închisă inco-

Parte din colonie • Foto: Attila Deák

rect. Cu închiderea acestei uși s-a rezolvat problema.

În perioada de vară nu am vrut să deranjăm liniștea coloniei, fapt pentru care nu am efectuat observații consecutive. În ianuarie 2008 ne-am întors însă pe acest pod pentru a verifica dacă sunt semne de reproducere a speciei în acest loc și pentru depistarea unei eventuale mortalități. După cele 6 grămezi de guano ne-am dat seama că această colonie își schimbă locul de mai multe ori. În total am

găsit 17 schelete, din care 2 și respectiv 14 schelete mici (probabil de pui) erau grupate pe câte două grămezi de guano, iar un schelet mai mare (probabil un schelet de adult) separat pe o altă grămadă de guano. În cazul în care o analiză mai amănunțită va demonstra că într-adevăr este vorba de o colonie de înmulțire, importanța acestei colonii și necesitatea de a le proteja, va crește semnificativ. ■

Evaluarea condiției fizice al unei ciute de cerb prădată de lupi

Kecskés Attila

În 26 ianuarie 2008, doi colegi de ai mei, Kovács István și Kis Réka Beáta au găsit o ciută de cerb carpatin (*Cervus elaphus*) prădată de lupi la 550 metri de satul Glodeni (MS) și la doar 15 km de Tg-Mureș. Atenția lor a fost atrasă de un grup de 30 de

corbi și 20 de coțofene care se agitau lângă un stufăriș aflat pe marginea unui teren arabil. Presupunem, că ciuta a fost omorâtă recent, cu maximum 1-2 zile înainte să fie găsită. Lupii au gonit-o din pădurea apropiată pe terenul arat la aproximativ 100 de metri de lizieră unde au doborât-o. Ciuta de cerb fiind un exemplar deosebit de mare, apreciem că măsura cel puțin 150 de kg. Mărimea prăzii și semnele de luptă din lungul pașilor ne face să excludem posibilitatea ca ciuta să fi fost

continuare în pag. 8

Știri scurte

Pasărea omătului (*Plectrophenax nivalis*) este un oaspete de iarnă relativ rar în România, dar care apare în unele zone ale țării cu regularitate.

În afara zonelor pe care le putem considera clasice și unde specia apare cu regularitate mai mare (litoralul mării, cursul râului Olt, lacurile de acumulare de pe Crișul Repede), apare doar rar și neregulat. În următoarele dorim să enumerăm câteva observații din interiorul țării.

- între Vășad și Sălacea (BH) la data de 5 ianuarie 2003 Botoș A. și Nagy A. au observat un ex. mascul;
- la data de 7 noiembrie 2004 Botoș A. și Nagy A. a identificat un stol compus din 7 ex. (dintre care 3 masculi) pe digul lacului de acumulare de la Tileagd (BH);
- în iarna anului 2005 (fără date exacte) tot pe digul lacului de acumulare de la Tileagd Nagy A. a observat un ex. mascul;
- la 7 noiembrie 2007 Neuman H. a observat și fotografiat un exemplar mascul lângă Timișoara;
- la 15 noiembrie 2007 la pescăria din Cefa (BH) Nagy A., Horvát G. (HU) și Simay G. (HU) au observat 2 ex. femele.

N.A. ■

ERATĂ:

În pagina 3 din numărul anterior al revistei Migrans (volumul X., nr. 1, aprilie 2008) a apărut o greșeală pe care prin această cale dorim să o corectăm. La începutul ultimului alineat al coloanei din mijloc al articolului despre cufundarul mare în loc de 10 ianuarie 2007 se va citi 10 ianuarie 2008. ■

Unele observații privind apariția raței catifelate și raței de ghețuri, provenite din ultimii ani nu au fost încă publicate. În țara noastră ambele specii apar regulat în perioada migrației și în timpul iernii, însă aceste apariții sunt sporadice. În următoarele dorim să publicăm aceste observații.

Rață catifelată (*Melanitta fusca*):

• 22 noiembrie 2006 - pescăria de la Daia Română (AB): 1 ex. (Toncean Florin)

• 29 decembrie 2006 - 7 ianuarie 2007 - acumularea Petrești (AB): 1 ex. (Toncean Florin)

• 20 ianuarie 2007 - între Scărișoara și Cleja, pe acumularea Răcăciuni (BC): 2 masculi și 1 ex. tânăr (Belényessy S., Daróczi J. Sz., Domokos Cs., Kiss R. B. și Kovács I.)

• 7 noiembrie 2007 - pescăria Cefa (BH): 6 ex., printre care și un mascul (Nagy A.)

• 15 noiembrie 2007 - pescăria Cefa (BH): 4 ex. (Nagy A., Horvát G. (HU), Simay G. (HU))

• 17-18 noiembrie 2007 - Iernut (MS): 1 femelă și 3 ex. tinere (Daróczi J. Sz., Gyékény G.)

• 2 decembrie 2007 - Tileagd (BH): 1 ex. (Nagy A., Horvát G. (HU), Simay G. (HU))

• 2 decembrie 2007 - Fughiu (BH): 8 ex. (Nagy A., Horvát G. (HU), Simay G. (HU))

• 7 decembrie 2007 - Fughiu (BH): 2 masculi (Nagy A.)

• 20 ianuarie 2008 - la sud de localitatea Eibenthal pe Dunăre (MH), între vărsarea pâraielor Satului și Tisovița în Dunăre: 1 ex. tânăr (Daróczi J. Sz., Gyékény G., Ölvedi Sz., Siklódi A. și Zeitz R.)

• 26-29 ianuarie 2008 - Gilău (CJ): 2 ex. femele (Szabó D. Z., Ölvedi Sz.)

• 19 februarie 2008 - Tileagd (BH): 1 mascul imatur (Daróczi J. Sz., Papp T.)

• 15 martie 2008 - pescăria Cefa (BH): 1 mascul în penaj de tranziție (Botoș A., Nagy A.)

Rață de ghețuri (*Clangula hyemalis*):

continuare în pag. 9

Attila Kecskés înregistrează datele biometrice ale cerbului • Foto: István Kovács

omorâtă de un alt animal decât lupul. Menționăm faptul că în zonă nu au fost observați câini sălbaticiți. Chiar și după o examinare atentă am descoperit doar o singură gaură pe gât, probabil provocată de unul din caninii din mandibula inferioară a prădătorului. Organele interne și mușchii corpului au fost consumate aproape în întregime. După cantitatea consumată de lupi, luând în considerare și cantitatea eventual consumată de vulpi, păsări și câini hoinari, apreciem că numărul membrilor haitei putea să fie între 5-10. Pentru o analiză mai detaliată am adunat probe (capul pentru aprecierea vârstei bazată pe tocirea dinților și femurul pentru aprecierea condiției fizice pe baza conținutului de grăsimi a măduvei osoase).

Analiza condiției fizice. Este bine cunoscut faptul, că rezervele de grăsimi sunt indicatorii condiției fizice care pot fi folosite în cazul multor specii de animale. De obicei datele condiției fizice ale animalelor prădate sunt necesare pentru analize ulterioare privind selectivitatea prădării de către speciile de carnivore. Însă rezervele de grăsimi indicatoare de condiție (în jurul inimii, a stomacului și a rinichilor) de obicei sunt consumate cel mai repede de către prădători împreună cu organele interne. Singura rezervă

de grăsimi care rămâne disponibilă este cea din măduva oaselor lungi. Măduva osoasă fiind rezerva de grăsimi care poate fi mobilizată numai după epuizarea altor rezerve de grăsimi. În acest context, un procent mic de grăsime în conținutul măduvei osoase înseamnă că celelalte rezerve de energie din organism s-au epuizat deja. Astfel ne poate indica un oarecare nivel de subnutriție datorită unor factori de mediu (habitat dezavantajos, iarnă grea etc.) sau/și factori fiziologici (prea tânăr, prea bătrân, bolnav, rănit etc.) Conținutul foarte mic de grăsimi înseamnă că animalul este foarte slăbit, pe moarte. În același timp, conținutul ridicat de grăsimi din măduvă nu înseamnă cu certitudine și totdeauna că animalul respectiv era complet sănătos. Metoda folosită de noi era una simplă: după măsurarea exactă a unei bucăți de măduvă (25-30 g), am uscat la 60-70°C până ce nu s-a mai constatat scădere în masă nici după mai multe măsurători periodice consecutive. Relația între masa proaspătă și masa uscată exprimată în procente poate fi folosit ca un index care exprimă conținutul de grăsimi din măduva osoasă. În cazul nostru acest procent era între 84-89% ceea ce ne arată, că această ciută de cerb nu suferea de subnutriție. ■

Rezultatele Programului pentru protecția acvilei de munte și al șoimului călător din 2007

Kovács I., Komáromi I., Hegyeli Zs.

Programul pentru protecția acvilei de munte (*Aquila chrysaetos*) și al șoimului călător (*Falco peregrinus*) a fost inițiat în 2001 de către Asociația Grupul Milvus. Obiectivele de lungă durată ale programului sunt următoarele:

- recensământul celor două specii la nivel național;
- monitorizarea efectivelor în zonele țință;
- cercetarea biologiei și ecologiei celor două specii;
- luarea măsurilor necesare pentru protecția lor.

Între anii 2001-2005 am efectuat recensământul în Munții Apuseni, unde am inițiat și monitorizarea perechilor cuibăritoare de acvilă de munte. Această activitate a fost continuată și în 2007 în colaborare cu Clubul Montan Apuseni, Administrația Parcului Național Apuseni, custodul rezervației „Cheile Turzii” cu studenți voluntari. Succesul de cuibărit a avut cea mai ridicată rată observată vreodată de noi, rezultat de faptul că două perechi au reușit să crească doi pui (de cele mai multe ori numai un singur pui părăsește cuibul).

Activitatea cea mai importantă din 2007 a fost derularea proiectului „Parteneriat pentru conservarea păsărilor răpitoare emblematice din partea sud-vestică a Carpaților”, finanțat de către Fundația Pentru Parteneriat din Miercurea Ciuc și programul Matra KNIP al Ambasadei Țărilor de Jos. Proiectul a fost realizat în parteneriat cu Parcul Național Retezat, Parcul Național Domogled-Valea Cernei, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Național Semenice - Cheile Carașului și Parcul Natural Porțile de Fier. În cadrul proiectului s-au organizat două seminare teoretice biologilor și agenților de

teren al parcurilor, unde au fost susținute prezentări despre cele două specii țință respectiv despre metodele folosite la recensământul și monitorizarea lor. Angajații parcurilor au participat și la ieșirile de teren, unde au avut posibilitatea să dobândească experiență în recunoașterea speciilor și în aplicarea metodelor.

În recensământ au fost incluse următoarele masive: Munții Semenice, Munții Aninei, Munții Locvei, Munții Almăjului, Munții Cernei, Munții Mehedinți și Munții Retezat (inclusiv Munții Tulișa). Recensământul s-a desfășurat între 1 martie-15 iunie și au fost făcute observații din 113 puncte de observare. Au rămas 20 de puncte de observații neterminate din cauza lipsei de timp și a vremii nefavorabile. Am reușit să identificăm un total de 15 perechi de acvile de munte respectiv 24-27 perechi de șoim călător. Cele mai multe acvile am localizat în Munții Almăjului (5 perechi) urmat de Munții Retezat (4 perechi) și Munții Cernei și Mehedinți (4 perechi). În Munții Aninei am găsit numai 2 perechi cuibăritoare. În ceea ce privește efectivele șoimului călător, densitatea cea mai mare a fost identificată în Munții Aninei (12-14 perechi) urmat de Munții Retezat (7-8 perechi). 2-3 perechi au fost localizate în Munții Almăjului, 2 perechi în Valea Cernei respectiv o pereche în Munții Locvei. În locațiile pe care nu am reușit să investigăm presupunem posibilitatea cuibăritului a 0-2 perechi de acvilă de munte respectiv 0-5 perechi de șoim călător. Deocamdată nu am identificat amenințări serioase referitoare la cele două specii țință în zona studiată, însă intensificarea turismului cu siguranță va crea probleme în viitor. Distribuția acvilei de munte era conform așteptărilor noastre, în afara Munților Aninei. Aici am identificat o densitate foarte scăzută, deși habitatul pare ideal. Efectivele de șoim călător identificate au modificat complet imaginea noastră despre distribuția și efectivul cloitor al speciei în România. Cea mai mare

continuare în pag. 10

Știri scurte

continuare din pag. 9

- 14 decembrie 1999 - pescăria Cefa: 1 mascul (Botoș A., Cocian E., Nagy A.)
- 9 noiembrie 2002 - Oradea, stația de epurare al orașului: 1 femelă și 5 ex. tinere (Botoș A., Nagy A.)
- 6 decembrie 2002 - Oradea, stația de epurare al orașului: 2 femele și 8 ex. tinere (Botoș A., Nagy A.)
- 14 ianuarie 2007 - Tileagd: 1 mascul (Nagy A.)
- 13-14 ianuarie 2007 - Drăgășani (OT): 2 masculi și 2 femele (D. J. Sz., Fântână C., Gy. G., Kelemen A. M., Kelemen K., Szabó J. jun.)
- 4 februarie 2007 - între Scărișoara și Cleja, pe acumularea Răcăciuni (BC): 1 femelă (Daróczi J. Sz., Gyékény G., Miholcsa T., Pastre M. și Zeitz R.)
- 16 noiembrie 2007 - Unciuc (HD): 1 ex. tânăr (Daróczi J. Sz., Komáromi I., Sos T.)
- 16 noiembrie 2007 - Râu de Mori (HD): 1 femelă (Daróczi J. Sz., Komáromi I., Sos T.)
- 17 noiembrie 2007 - Zau de Câmpie (MS): 1 femelă și 1 ex. tânăr (Daróczi J. Sz., Gyékény G.)
- 17-18 noiembrie 2007 - Iernut (MS): 2 masculi, 4 femele și 1 ex. tânăr (D. J. Sz., Gy. G., Hegyeli Zs., Kecskés A., Komáromi I., Kovács I., Miholcsa T., Papp T. și Zeitz R.)
- 2 decembrie 2007 - Tileagd: 3 ex., dintre care un mascul (Nagy A., Horvát G. (HU), Simay G. (HU))
- 19 februarie 2008 - Aleșd (BH): 1 mascul tânăr (Daróczi J. Sz., Papp T.)
- 17-30 mai 2008 - Brădeni (SB): 1 mascul năpărlind în haină nupțială (Daróczi J. Sz., Gyékény G., Kecskés A., Kelemen A. M., Kovács I., Miholcsa T., Papp T., Zeitz R.)

N.A., D.J.Sz. ■

estimare până în momentul de față a fost 10-40 de perechi (în Gensbøl, B., Thiede, W.: Greif Vögel, München, 2004). Completând recensământul din sud-vestul Carpaților, cunoaștem deja 40-45 perechi și credem că efectivele din țară pot fi undeva între 50-150 perechi.

Tot în acest an au fost inelate și primii pui de șoim călător în România, în Munții Aninei. Pe lângă inelul de aluminiu de pe piciorul stâng a păsării, pe piciorul drept a fost folosit și un inel de aluminiu negru cu inscripție albă (o literă și un număr sau literă), vizibil și de la o distanță mai mare cu ajutorul unui binoclu sau telescop. După primul pui inelat în 2006, în 2007 am reușit să inelăm încă 5 pui de acvilă de munte. Și în cazul acestei specii am început să folosim inele colorate, utilizând un inel aluminiu de culoare portocalie cu inscripții negre. În acest caz inelul conține o serie unică, cu caractere relativ mici (greu de citit de la distanță) și două caractere mari (o literă și un număr sau literă), vizibile și de la o distanță mai mare. Puii de acvilă inelați în Munții Apuseni poartă inelul pe piciorul stâng, iar cei inelați în afara Munților Apuseni pe piciorul drept. În cazul în care cineva observă un șoim călător sau acvilă de munte cu inel este rugat să noteze numărul de pe inelul colorat respectiv poziția inelului de aluminiu și a celui colorat (dacă este pe piciorul drept sau stâng). În cazul în care nu este posibilă citirea inelului colorat, și poziția inelelor indică originea individului, astfel orice informații de acest gen sunt îmbucurătoare. Adresa de contact este istvan.kovacs@milvus.ro sau istvan.komaromi@milvus.ro.

În final am dori să mulțumim tuturor voluntarilor care au participat în munca de teren, respectiv organizațiilor și parcurilor care ne-au ajutat în buna desfășurare a programului. În 2007 programul a fost finanțat de către Fundația pentru Parteneriat – Miercurea Ciuc și din fonduri ale programului Matra KNIP al Ambasadei Țărilor de Jos. ■

Curiozități din lumea păsărilor

Realizat și adaptat de Daróczy J. Szilárd

Este bine cunoscut faptul, că unele specii de păsări cuibăresc în colonii, care pot fi strânse sau răzlețe. Păsările mai cunoscute care cuibăresc în colonii strânse sunt ciorile de semănătură, unele chire, stârcii, cormoranii, prigorile, lăstunii de mal, păsările țesătoare etc. Coloniile pot fi omogene în care cuibăresc indivizi din aceeași specie sau mixte în care cuibăresc două sau mai multe specii. Coloniile lăstunilor de mal pot avea uneori 1000 perechi, mult mai numeroase fiind însă coloniile mixte ale speciilor de mare (fulmari, alcă nordică, alcă polară, alcă atlantică și pufini) din falezele stâncoase abrupte, a căror număr poate atinge 40.000 de perechi. Pe insulele Falkland (Malvine) coloniile de pinguini depășesc 200.000 de exemplare. Totuși, recordul este ținut de către colonia de furtunari din insula Tristan da Cunha din Oceanul Atlantic care numără cca. 4 milioane de păsări. Speciile care cuibăresc colonial sunt fidele locurilor de reproducere. Astfel, în Anglia se cunoaște o colonie de stârci despre care prima înregistrare s-a făcut încă din anul 1923. ■

Struțul (*Struthio camelus*) a avut o subspecie care trăia în zonele deșertice de pe teritoriul Arabiei Saudite (*Struthio c. syriacus*). Cadavru ultimului exemplar al acestei subspecii a fost găsit în anul 1966 în vecinătatea localității Maan din Iordania. Locuitorii peninsulei foloseau pasărea pentru consumul de ouă și carne, acesta fiind și motivul principal care a dus la scăderea drastică a efecti-

velor pe anii '40 și în final la dispariția lor. ■

Gâsca canadiană (*Branta canadensis*) prezintă un număr mare de subspecii (treisprezece la număr, dintre care una a dispărut), care diferă între ele mai ales prin mărimea lor. Subspecia cea mai mare *B. c. maxima* atinge aproape talia unei lebede, iar cea mai mică, reprezentată de către *B. c. minima* are o talie doar cu puțin mai mare decât rața mare. Unele dintre aceste subspecii cum este cazul *B. c. hutchinsii* (Richardson, 1832), sunt considerate astăzi specii distincte. Cel din urmă a căpatat acest statut și a devenit *Branta hutchinsii* în 1996. ■

În sud-estul și sud-vestul Australiei trăiește o specie de rață (*Biziura lobata*) a cărui mascul are sub cioc un lob, care în timpul împerecherii se umple cu sânge, căpătând astfel forma unui balon plat umflat. Alte curiozități ale speciei: întregul penaj are miros de mosc, în timpul înotului o mare parte a corpului și toată coada este ținută scufundată sub apă. Când este surprins, scoate un sunet asemănător cu cel al vaporului cu aburi. ■

Stârcul alergător (*Dromas ardeola*) este singura specie dintre păsările de țarm din lume care își instalează cuibul în vizuini și găuri săpate în mal sau solul nisipos. Femelele depun 1, rareori 2 ouă albe în fundul vizuinilor care au dimensiuni mari în raport cu talia păsării. ■

Ploierul cu cioc deviat (*Anarhynchus frontalis*) cuibărește pe malurile pietroase ale râurilor din Noua Zeelandă și este singura pasăre din lume a cărei cioc este încovoiat lateral. Este

singurul reprezentant al genului *Anarhynchus*. Majoritatea exemplarelor au ciocul deviat în partea dreaptă. Biologia speciei este asemănătoare cu cea a ploierilor europeni. ■

Fâsa aurie (*Tmetothylacus tenellus*) este singura specie viu colorată dintre fâse. Capul și toată partea ventrală a corpului este de un galben auriu intens, având un guler negru pe piept. Partea superioară prezintă diferite nuanțe ale culorii gri și oliv. Femelele sunt mai discret colorate, culoarea galbenă fiind mult mai palidă. Trăiește în partea de est a Africii. ■

În America de Sud cuibărește pânțarușul uriaș (*Donacobius atricapillus*), care este în momentul actual cel mai mare reprezentant al acestui grup (*Troglodytidae*), fiind de mărimea unui sturz cântător. În secolul al XIX-lea a fost încadrat în familia *Turdidae* iar mai apoi (sec. XX.) în familia *Mimidae*. Un alt "gigant" al familiei este pânțarușul de cactus (*Campylorhynchus brunneicapillus*), care cuibărește în sudul Statelor Unite ale Americii și în Mexic. Este de talia unei mierle de piatră.

Ornitologii germani au constatat la gaița albastră (*Cyanocitta cristata*) un comportament asemănător cu cel al cintezei-ciocănitoare (*Camarhynchus pallidus*)

din insula Galapagos, cel al folsirii unei unelte (crenguță, spin, fir de iarbă) pentru procurarea hranei. Cu această unealtă pasărea poate să scoată viermi și alte delicatese ascunse în crăpăturile trunchiului, sub scoarță sau în scorburi. ■

Pasărea cap de ciocan din Africa, sau pasărea fantomă, cum mai este numit (*Scopus umbretta*) are un cuib foarte interesant din crengi, în formă de glob, de o mărime uriașă, fiind construit pe arborii (uneori stâncile) din preajma apelor. Acest cuib are trei camere. Ouăle sunt depuse în cea de sus, de unde puii coboară și stau în cea din mijloc, așa-zisa "cameră de copii", iar cea de jos joacă rol de hol. ■

Pasărea cu cioc în teacă (*Chionis alba*) este singura specie terestră de pasăre de uscat care trăiește în Antarctica, fiind înrudită cu Charadriiforme. Picioarele nu prezintă membrane înotătoare.

În ceea ce privește meniul, este necrofag, dar deseori fură ouăle și puii de pinguini, atacând rareori și exemplarele slăbite. Perioada de reproducere este între lunile decembrie-ianuarie. ■

Penajul lebedei negre (*Cygnus atratus*) în afara remigelor albe este de culoare neagră. Când păsările înoată pe apă par complet negre. Pentru acest motiv mulți dintre oameni au crezut că este aliatul diavolului, în trecut omorând multe exemplare care au fost introduse din Australia (țara de origine) în Europa. Astăzi este mult apreciată datorită aspectului plăcut, fiind locatarul multor grădini și parcuri zoologice din Europa. În Anglia a fost introdusă încă din anul 1791, iar în 1854 primele păsări s-au și reproduș în captivitate. ■

Recensământul berzei albe în județul Sibiu 2008

Friedrich Philipp

Vizitatorii județului Sibiu care veneau din județul Alba au fost primiți vara aceasta de o pereche de berze cu doi pui care și-au instalat cuibul chiar pe indicatorul panou la limita între județele Alba și Sibiu.

Prin recensământul berzei albe realizat de noi în județul Sibiu în perioada 29 iunie – 11 iulie 2008 am putut constata un an bun pentru berze. Parcurgând peste 1200 de km am recenat 122 de localități, mai multe decât în toți anii anteriori din 1988 încoace, de când realizez acest recensământ.

În 97 de localități am putut observa berzele din 172 de cuiburi. Din acestea în 150 de cuiburi au fost crescute 519 pui, cifră record pentru județul nostru. Berzele care au clocit cu succes au avut în medie 3,46 de pui. Și în acest an a crescut procentajul cuiburilor instalate pe stâlpi, acesta fiind de 54%.

Ca și în anii anteriori cele mai multe cuiburi au fost la Cristian, unde am recenat 27 de cuiburi cu 76 de pui. Dintre aceste cuiburi 22 au fost pe stâlpi. Acest lucru a fost posibil și datorită acțiunii apreciable a doamnei Simona Gritu din Cristian, din inițiativa căreia au fost montate pe stâlpii din comună încă o serie întreagă de suporturi.

Mai multe cuiburi de barză pot fi văzute și la Orlat (11 cu 38 de pui), Nocrich (6 / 21), Scoreiu (6 / 16), Dealu Frumos (5 / 15) sau Racovița (5 / 13). În centrul municipiului Sibiu anul acesta au fost cinci cuiburi ocupate cu nouă pui.

continuare în pag. 12

Cocoși de mesteacăn în Munții Maramureșului

Lucian Pârvulescu

Aflată la limita sudică a arealului de răspândire a speciei, România s-a bucurat acum mai bine de un secol de prezența cocoșului de mesteacăn (*Tetrao tetrix*) în mai toți munții, ajungând la sud până în Munții Banatului și chiar în Dobrogea (Babadag, prin ssp. *viridanus*). Declinul speciei, cauzat în special de deranjul provocat de om, a făcut ca specia să se retragă spre centrul arealului său de distribuție aflat în Rusia. În momentul de față prezența speciei pentru țara noastră este menținută doar de populațiile restrânse cantonate în munții din nordul extrem al țării (Maramureș, Rodna). Este bine de cunoscut faptul că, deși cu o poziție mai sudică, populațiile din Alpii nord-italici, elvețieni și austrieci au rămas bine reprezentate și astăzi.

În expediția din 17-20 mai 2008

din culmea Izvoru Stanchii (M-ții Maramureșului) am putut observa mai multe exemplare de cocoș de mesteacăn la rotit. Numărul maxim de indivizi observați simultan a fost de 7 masculi și o femelă. Conform informațiilor furnizate de doi pădurari în zonă mai există încă două locații de rotit, fiind numărați acolo încă un număr de 8 masculi.

Deși aceste observații nu aduc date referitoare la numărul exact de femele, oferă însă o imagine relativă asupra dimensiunii populației prin masculii activi.

Mulțumesc pe această cale celor care m-au sprijinit: Gicu Manole, D-lui Marian Timiș și nu în ultimul rând celor doi studenți, Ionuț Bejan și Maria Bunea care au răbdat frigul alături de mine. ■

Mascul de cocoș de mesteacăn • Foto: Lucian Pârvulescu

continuare din pag. 11

În mai multe localități (Armeni, Boian, Gușterița, Păuca, Șelimbăr, Nocrich, Dealu Frumos, Marpod sau Șura Mică) am fost

bucuroși să găsim un cuib cu cinci pui. La Săcădate, Orlat și Cristian am recenzat chiar două cuburi cu cinci pui. ■

Rezultatul recensământului berzei albe 2008 din județul Sibiu

Localități recenzate:	122
Localități cu cuiburi ocupate	97
Localități fără cuiburi	25
Cuiburi ocupate (Hpa)	172
Cuiburi neocupate (uH)	3
Perechi cu pui (Hpm)	150
Perechi fără pui (Hpo)	22
Pui zburători (JZG)	519
Pui zburați /cuib ocupat (JZa)	3,01
Pui zburați / perechi cu pui (JZm)	3,46
Cuiburi ocupate pe stâlp	93
Cuiburi neocupate pe stâlp	2

Migrans

Publicația Asociației pentru Protecția
Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”
Apare la fiecare trei luni

Redactor:

Daróczy J. Szilárd

Echipa de redacție:

Hegyesi Zsolt, Sos Tibor

Tehnoredactor:

Farkas Sándor

Corectură lingvistică:

Manci Cosmin Ovidiu, Deák Borbála

Adresa:

Op. 3, Cp. 39

540620 Tg.-Mureș, România

Tel/fax: (+4) 0265 264726

E-mail: office@milvus.ro

Web-site: www.milvus.ro

ISSN 1454-0290